

Abdij van Roosenberg Waasmunster

Toekomst voor Abdij van Roosenberg van Dom van der Laan

De Benedictijn en architect Dom Hans van der Laan (1904-1991) bouwde zijn meesterwerk in Nederlands Limburg, de abdij van Mamelis nabij Vaals. Dit was een uitbreiding van een reeds groot complex ontworpen door Dominikus Böhm. Wat velen niet weten is dat Van der Laan ook een klooster bouwde in de bosrijke gemeente Waasmunster, gelegen tussen Antwerpen en Gent. Samen met zijn broer Nico van der Laan werd het in 1972-1973 de ontwerpplannen opgemaakt en in 1975 volgde de inhuldiging. Van der Laan ontwierp ook het meubilair en de liturgische voorwerpen. De erfgoedstichting HERITA kreeg het gebouw in erfpacht voor vijftig jaar. De baseline van Herita is "Samen zorgen voor historische plekken".

Er zijn wel verschillen tussen beide kloosters. In Vaals gaat het om een Benedictijnen klooster voor monniken, in Waasmunster was de vraag een klooster te ontwerpen voor 12 zusters met daarbij logement voor 25 gasten. Het thema van "gastvrijheid" is het sleutelbegrip voor deze plek in het bos. Deze bijzondere vraag had impact op de basisconfiguratie van het klooster, maar niet op de architectonische taal die Van der Laan ontwikkelde, noch op zijn verhoudingssysteem dat hij meticuleus toepaste. Roosenberg bestaat uit vier vleugels rondom een groot binnenhof, een ongelijke vierhoek. Terwijl in Vaals de kloosterkerk een grote rechthoek is om het groot aantal monniken te kunnen plaatsen, werd in Waasmunster gekozen voor een vierkant met een achthoekige bovenbouw waardoor een meer intiem karakter ontstond.

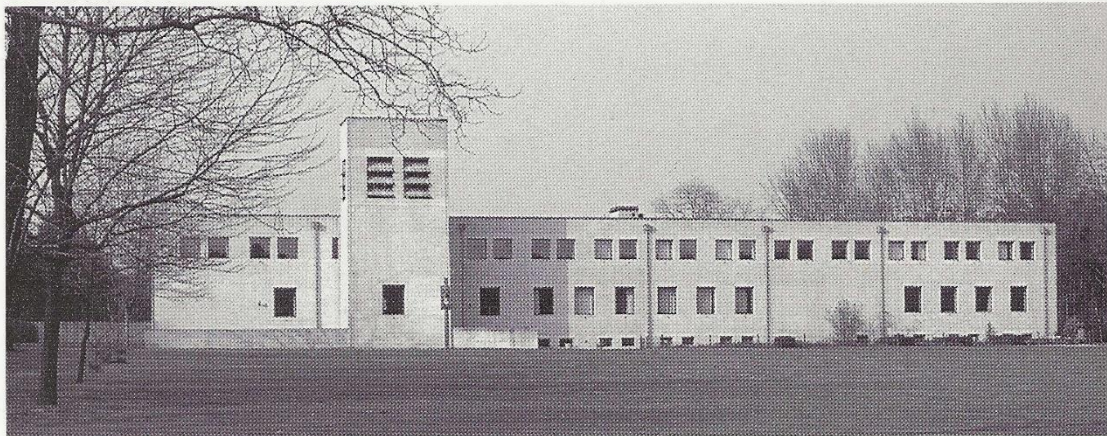
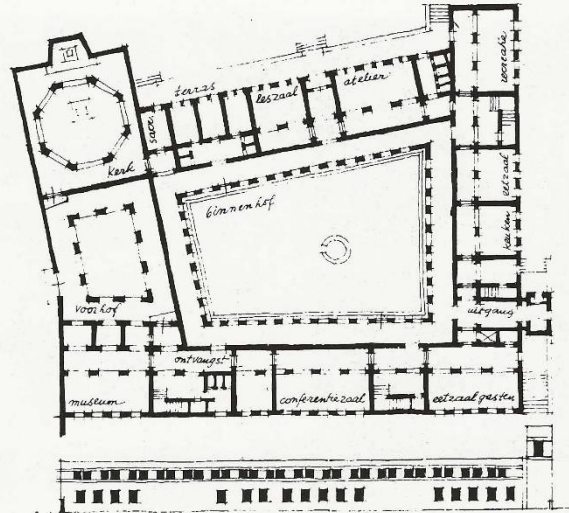
De keuze voor Dom van der Laan kwam na een publicatie in De Standaard in 1971. Voor de zusters en hun directeur Henri Raemdonck was dit een ontdekking en voor Van der Laan een unieke gelegenheid om zijn theoretische ideeën verder uit te werken en ook om het gebouw te positioneren op het bouwterrein, een stedenbouwkundige dimensie. In negen brieven aan moeder-overste Germaine Vael (zuster Fernandine) heeft de Van der Laan zijn ontwerp beschreven ¹.

Het oeuvre van Dom Van der Laan kreeg pas na zijn overlijden in 1991 een groter wordende internationale waardering ². In 1993 publiceerde ik dit project in een boek in Italië bij de uitgeverij Electa met als titel "Tendenze dell' architettura contemporanea / Belgio Architettura gli ultimi vent'anni". Daarin gaf ik twee pagina's aan dit klooster. Het was één van de eeste buitenlandse publicaties betreffende Waasmunster.

Dom Hans Van der Laan
Chiostro dell'abbazia di Roosenberg,
Waasmunster, 1972-78

L'opera di Dom Van der Laan, olandese, è estremamente limitata: un convento in Svezia, uno a Vaals e una casa a Best in Olanda, oltre a due chiostri costruiti a Waasmunster. L'edificio in questione non rientra in nessuno stile architettonico classificabile. In *De architectonische ruimte* (Lo spazio architettonico, 1977), l'autore descrive l'architettura come un mezzo necessario di per sé ad apportare una limitazione all'incommensurabilità dello spazio e alla molteplicità illimitata della natura, dando all'uomo la possibilità di dominarla e di viverla. Ogni opera è costruita interamente secondo un sistema di misura fisso ed è dominata dai numeri e dai meri rapporti.

L'edificio realizzato illustra i fondamenti dell'ordinamento architettonico che Van der Laan descrive nel suo libro *Het plastisch getal* (Il numero plastico, 1960). Secondo Bekaert il fatto più singolare di quest'architettura così distaccata è proprio quello di presentarsi sotto una forma che si ritrova in tutte le epoche e in tutto il mondo. Il complesso è costituito da un vestibolo, da una cappella a pianta rettangolare sovrastata da una struttura ottagonale e da un chiostro che circonda un patio trapezoidale.

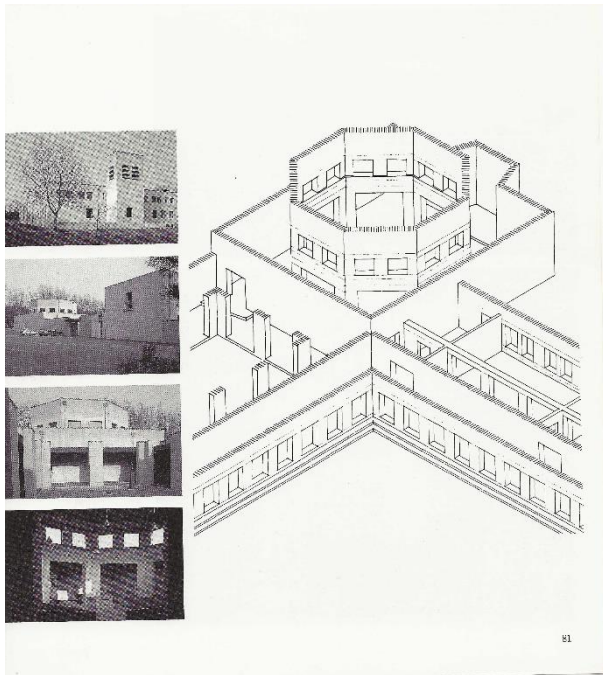

Marc Dubois, boek "Tendenze dell' architettura contemporanea / Belgio Architettura gli ultimi vent'anni", uitgeverij Electa, 1993.

In 2000 werd zijn werk gepresenteerd in de Italiaanse stad Vicenza, in de Basilica van Palladio ³. Dit gebeurde in het kader van het Heilig Jaar 2000 en verscheen bij Electa een bijhorende publicatie ⁴. In 2017 organiseerde deSingel in Antwerpen een tentoonstelling ⁵. Het aantal publicaties is reeds indrukwekkend. Vooral door het studiewerk van Caroline Voet kreeg Waasmunster een grote bekendheid in het buitenland.

Het klooster kreeg in 2009 een plaats op de monumentenlijst. In 2016 verlieten de Mariazusters van Franciscus hun klooster. Van dit gebeuren werd door Ingel Vaikla een schitterende filmdocumentaire vastgelegd. Ook de Duitse fotografe Friederike von Rauch maakte tijdens haar verblijf een reeks schitterende opnames. In de loop van de voorbije jaren werden verschillende pistes bewandeld om een herbestemming te geven. De meeste voorstellen waren te ingrijpend en zouden te grote gevolgen hebben op dit monument.

Publicatie in boek *Electa 1993 & foto's anno 2023 Marc Dubois*

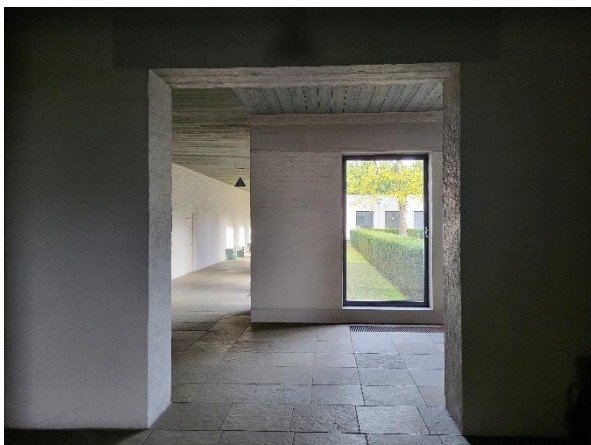

Uiteindelijk krijgt de erfgoedstichting HERITA het gebouw in erfpacht voor vijftig jaar. De baseline van Herita is "Samen zorgen voor historische plekken". Deze organisatie heeft als ambitie een Vlaamse "National Trust" te worden en het erfgoed een grotere maatschappelijke uitstraling te

geven. Herita organiseert ook de jaarlijkse Open Monumentendag in Vlaanderen. Zij hebben verschillende panden in beheer, zoals het Koninklijk Paleis op de Meir in Antwerpen en Fort Napoleon in Oostende. Ook kastelen van Laarne, Horst en Beauvoorde zitten in de portfolio Herita. Men wil dit uitbreiden met 20ste eeuwse architectuur. Gelijktijdig wil men de nodige renovatiewerken uitvoeren en de rectorswoning inrichten tot conciërge woning. Herita zal een site-coördinator aanstellen

Foto's Marc Dubois

om Roosenberg op een correcte wijze toegankelijk te maken voor bezoekers en het organiseren van culturele- en bezinningsactiviteiten.

Foto's Marc Dubois

Het enige nieuwbouw van Dom Hans Van der Laan in België wordt vaak omschreven als een "tijdloze moderne bouwstijl" of als "Modern Primitive" door Richard Padovan. Het klooster is gelegen op 500 meters van de autosnelweg E17, vroeger de E3, de verbinding tussen noord en zuid Europa. Juist vijftig jaar geleden werd de E3 in Vlaanderen in gebruik genomen. Een stop langs deze Europese as kan men aanraden, het is wel iets anders dan tanken en een vlotte hap. Hier vindt men een halte om zich te bezinnen en te ontdekken dat spiritualiteit een deel is van deze architectuur. Een bezoek zal een grote indruk nalaten.

Marc Dubois, architect HonF RIBA

oktober 2023

www.herita.be

Eindnoten

---

¹ Hilde de Haan, Ids Haagsma, Gebouwen van het Plastisch Getal / een lexicon van de 'Bossche School', Architect, Haarlem, 2010

² Rik Nys, Dom Hans van der Laan, Abbazia a Vaals / Olanda, in: DOMUS, nr. 735, febbraio 1992, pp. 40-49

In 1994 verscheen Architectura & Natura Press (Amsterdam) het boek van Richard Padovan "Dom van der Laan / Modern Primitive"

³ Het was in Vicenza een dubbel expositie in de Basilica Palladiana. Naast het werk van Van der Laan het oeuvre van de Duitse architect en vooral kerkbouwer Rudolf Schwarz.

⁴ Alberto Ferlenga, Paola Verde, Dom Hans van der Laan / le opere, gli scritti, Electa, Milano, 2000

Dit boek verscheen in een Engelse editie in 2001 bij Architectura & Natura, Amsterdam

⁵ Caroline Voet, Dom van der Laan / A House for the Mind – A design manual on Roosenberg Abbey, VAI, Antwerpen, 2017